SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2328

av Clara Aranda m.fl. (SD)

Insolvensrätt, bilmålvakter, olagliga bosättningar och övrigt

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ömsesidigt erkännande av beslut om skuldsanering i Norden och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att initiera en process för att uppmuntra våra grannländer att fatta beslut om ömsesidigt erkännande vid skuldsanering och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för ett stärkt förebyggande arbete mot bilmålvakter och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samordningsnummer maximalt bör få registreras som ägare till ett fordon och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en markägare som drabbats av illegal bosättning aldrig ska belastas med kostnader eller förlora inkomst till följd av den olagliga bosättningen och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att införa en snabb process för ingripande när barn är bosatta i illegala bosättningar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning om hur brott mot allemansrätten bättre kan bekämpas och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram förslag till konkreta åtgärder för att människor som begår brott genom illegal bosättning ska kunna lagföras och att straffvärdet ska höjas och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Nordiskt samarbete kring insolvens

Redan 1933 ingick de nordiska länderna en konvention om konkurser, men i dagsläget finns det ingen reglering om att ett beslut om skuldsanering ska erkännas i ett annat nordiskt land med undantaget Finland och Sverige som omfattas av gemensamma EU-regler. Detta skapar problem för en enskild gäldenär som efter att ha fått skuldsanering i Sverige vill bosätta sig eller jobba i något av grannländerna. Domstolen i det landet kommer inte att erkänna det svenska beslutet, med följden att de svenska borgenärerna kan försöka att driva in sina skulder av gäldenären eftersom denne bor i ett annat nordiskt land. För att vara skyddad från de svenska borgenärerna måste gäldenären med andra ord ansöka om skuldsanering också i det nya land som denne är bosatt i. En process som är både tidskrävande och mödosam för den skuldsatte. Detta kan också innebära en negativ inverkan på rörligheten för arbetskraft och kapital mellan de nordiska länderna. En skuldsatt gäldenär som beviljats skuldsanering kan välja att inte flytta till ett annat nordiskt land och arbeta på grund av att skuldsaneringsbeslutets skyddande rättsverkningar inte kan göras gällande i andra länder. Gäldenären kan dra sig för att göra investeringar utomlands. En ytterligare nackdel är att även gränspendlare berörs. En dansk medborgare som beviljats skuldsanering i Danmark och som dagspendlar till Sverige för att arbeta riskerar att få den svenska lönen utmätt av de danska borgenärerna i Sverige. Detsamma gäller eventuell egendom som denne tar med till Sverige i samband med arbetsresorna. Eftersom Sveriges lagstiftning inte skiljer sig nämnvärt från de andra nordiska ländernas lagstiftning finns det inget hinder mot att införa ömsesidigt erkännande av beslut om skuldlättnader, även om hänsyn måste tas till att Sverige och Finland redan är bundna av insolvensförordningen. I en rapport från år 2010 som

presenterats på uppdrag av Nordiska ministerrådet, Nordisk gældssanering (2010:598), föreslås en nordisk reglering genom en modellag. Även den utredning som ligger till grund för propositionen bedömer att det finns ett behov av gemensamma nordiska regler men konstaterar också att detta förutsätter gemensamt arbete inom Norden. Trots att det ännu saknas ett gemensamt nordiskt regelverk bör inte den omständigheten stå i vägen för att Sverige tar första steget mot att gemensamma regler införs i hela Norden. Nordiskt samarbete bör förstärkas genom ett regelverk för ömsesidigt erkännande av skuldsanering. Därför förordas att Sverige verkar för ett sådant regelverk och även initierar en process för att uppmuntra våra grannländer att fatta motsvarande beslut.

Åtgärder mot bilmålvakter

Begreppet bilmålvakter används om personer som registreras som ägare till ett fordon som ersättare för den verklige ägaren. Genom att använda en bilmålvakt slipper fordonets verklige ägare betalningsansvar för fordonsrelaterade skatter och avgifter eftersom den registrerade ägaren är betalningsskyldig. Bilmålvakten betalar dock sällan vare sig skatter eller avgifter, och staten går därmed miste om stora intäkter. Exempelvis ägde 246 personer fler än 100 bilar vardera i oktober 2023. År 2022 utgjorde fordonsrelaterade skulder mer än 1,3 miljarder kronor. Trots att den lag som trädde i kraft 2014 har medverkat till att antalet bilmålvakter minskat så minskar inte skulderna. De åtgärder som hittills vidtagits har inte varit tillräckliga. I de fall en skuldbelagd person försöker registrera sig som ägare till nya fordon ska ägandeskapet kunna överföras till Kronofogden till dess att skulden är reglerad, antingen genom att myndigheten säljer fordonet eller att den skuldsatte på annat sätt reglerar sin skuld.

Den 1 augusti 2022 infördes en ny lag som innebar att Kronofogden med hjälp av polisen kan utmäta tillgångar från personer med skulder utan att själva vara på plats. Lagändringen syftar bland annat till att försvåra för den organiserade brottsligheten. Lagändringen har varit mycket framgångsrik, och Kronofogden kunde beslagta 70 miljoner bara första året. Polisen gavs även möjlighet att göra utmätning på presumtion om en gäldenär påträffades i ett fordon som inte var skrivet på gäldenären men som polisen misstänkte rättmätigt ägdes av denne. Det här måste ske oftare för att undvika att någon med skulder skriver tillgångar på någon annan för att slippa undan sina skulder. Enligt Skatteverkets bedömning är nästan hälften av alla samordningsnummer inte

kopplade till en styrkt identitet. I dag finns det ingen begränsning av hur många fordon som kan registreras på ett samordningsnummer, och en och samma person, som inte är svensk medborgare, kan skapa flera samordningsnummer. Det innebär att det kan existera ett antal digitala personer med samordningsnummer utan motsvarighet i fysiska personer. Dessa kan i sin tur äga ett flertal bilar vardera. Det är lättare för någon med ett samordningsnummer att hålla sig undan myndigheterna, och konsekvenserna av att ha skulder på ett samordningsnummer är inte lika stora som för en medborgare med ett svenskt personnummer. Därför utnyttjas samordningsnummer inte sällan som bilmålvakter, och bilarna används i brottslig verksamhet och många samordningsnummer har visat sig ha fler än tio bilar registrerade på sig. För att ytterligare försvåra för kriminella och för att sätta stopp för bilmålvakter ska en person med samordningsnummer maximalt få äga ett fordon i Sverige. Den lagskärpning som genomfördes vid årsskiftet 2020/2021, som innebär att ett fordon med obetalda fordonsrelaterade skulder på minst 5 000 kronor kan ges användningsförbud efter sex månader och få registreringsskyltarna beslagtagna, är ett bra steg på vägen men inte tillräckligt kraftfullt.

I propositionen Ytterligare åtgärder mot fordonsmålvakter (prop. 2021/22:239) genomfördes därefter ytterligare åtgärder för att komma till rätta med problematiken kring fordonsmålvakter. Trots detta kvarstår betydande problem med fordonsrelaterade skulder, målvaktsupplägg och användningen av samordningsnummer. Därför behövs fortsatt åtgärder för att stärka möjligheterna att komma åt missbruket och försvåra kringgående av regelverket.

I vissa länder är det vanligt att myndigheterna gör hembesök hos personer som äger onormalt många bilar. Syftet är att säkerställa att bilarna förvaras korrekt och inte tar parkeringsplatser i anspråk och att kontrollera så att ingen misstänkt olaglig verksamhet pågår. Systemet bör skapa trygghet för skötsamma personer och utgör ett utmärkt förebyggande arbete.

Åtgärder mot illegala bosättningar

Markägare ska kunna avlägsna otillåtna bosättningar och personer som olagligen har tagit deras mark i besittning. Regelverket bör utvecklas för att markägare som drabbas ska få en rättvis process. Markägaren ska aldrig drabbas av kostnader kopplade till avlägsnandet. Detta gäller såväl kostnader för avgifter till myndigheter som kostnader för

bortforsling, upprensning och sanering av marken. Då bosättningarna ofta leder till betydande kostnader och skador för markägaren ska de drabbade markägarna kompenseras för detta fullt ut. Drabbade markägare ska, utöver att ha rätt till ersättning för sina direkta kostnader, även ha rätt till ersättning för den uteblivna inkomst som bosättningar ofta ger upphov till. Det kan gälla stora summor för den enskilde markägaren när exempelvis grödan på marken förstörs eller när marken blir omöjlig att bruka på det sätt som är tänkt. Även denna typ av kostnad kan innebära en stor börda för markägaren som uppstår till följd av andras olagliga handlingar. Därför bör alla kostnader alltid kompenseras. Avlägsnande ska alltid innebära en polisiär procedur oavsett hur tidsramen ser ut, om bosättningen på marken skett på ett olagligt sätt från början. Besittningsrätt ska normalt aldrig kunna hävdas i den här typen av situationer; det ska vara förbehållet den som ursprungligen haft laglig rätt. Då barn är inblandade i en olaglig bosättning så är situationen akut, och fallet måste hanteras så snabbt som möjligt. Barn ska aldrig växa upp i tältläger och kåkstäder i Sverige, utan dessa fall ska ges hög prioritet och snabbast möjliga handläggningsprocess. Kommunens sociala myndigheter har en skyldighet att ta hand om de barn och föräldrar som har rätt att vistas här. Socialtjänsten ska samarbeta med polisen i sådana situationer för att kunna göra en bedömning av om barnen har rätt att stanna kvar i Sverige och i så fall hamna under socialtjänstens ansvar, i stället för att bo under farliga och omänskliga boendeförhållanden i kåkstäder eller tältläger.

Otillåtna bosättningar är ett allvarligt problem, och det är dags att det bekämpas på riktigt. Det ska vara tydligt att den som bosätter sig utan tillåtelse på någon annans mark, utöver den natt som enligt hävd och enligt allemansrätten tillåts, gör sig skyldig till ett brott som ska beivras. Därför föreslås att en utredning tillsätts med syftet att föreslå konkreta åtgärder för att människor som begår dessa brott ska kunna lagföras. En översyn ska också göras av hur straffvärdet kan höjas så att det bättre står i proportion till den skada som åsamkas markägaren.

Clara Aranda (SD)

Dennis Dioukarev (SD) *Denice Westerberg (SD)*